

Fedres betydning for spedbarns psykiske helse

Hedvig Svendsrud

Psykologisk institutt, Universitetet i Oslo

hedvig.svendsrud@psykologi.uio.no

Varm omsorg henger sammen med bedre psykisk helse, men beskytter ikke spedbarn mot fars risikofaktorer.

Omtalt artikkel

Svendsrud, H., Fredriksen, E., Lund, O., Moe, V., Smith, L., Helmikstøl, B., Oftedal, A. & Bekkhus, M. (2026). Fathers' Prenatal Risk and Infant Mental Health: The Role of Caregiving Warmth. *Developmental Psychology*. <https://doi.org/10.1037/dev0002191>

Forskning på risikoeksponering helt tidlig i livet har oftest fokusert på risikofaktorer hos mødre, til tross for at fedre de siste tiårene har hatt en større og mer aktiv rolle i barnas oppvekst (Fredriksen et al., 2026; Hechler et al., 2019; Tien et al., 2020). Enda færre studier har sett på hvordan fedres risiko allerede mens barnet ligger i mors mage, kan henge sammen med barnas senere utvikling (Cardenas et al., 2022).

I en longitudinell studie undersøkte vi hvorvidt ulike samtidige risikofaktorer hos fedre i svangerskapsperioden hang sammen med barns eksternaliserende og internaliserende vansker i spedbarnsalderen. Mødres varme omsorg kan fungere som en beskyttende faktor for spedbarns psykiske helse når det foreligger risikofaktorer hos mor (Clayborne et al., 2023). Vi undersøkte derfor om fedres varme omsorg kan beskytte på samme måte.

Våre hypoteser var:

- Jo flere risikofaktorer fedrene hadde i svangerskapet, jo flere symptomer ville spedbarna ha på psykisk uhelse.
- Mindre varm omsorg fra far ville predikere flere symptomer på psykisk uhelse.
- Fedres varme omsorg ville fungere som en buffer mellom fars risikofaktorer i svangerskapet og spedbarnas psykiske uhelse.

Metode

- Utvalget bestod av 864 fedre og deres spedbarn som deltok i Liten i Norge (LiN)-studien. Fedrene ble rekruttert ved lokal helsestasjon. Nesten alle bodde sammen med sin gravide partner. Gjennomsnittsalderen var 32.18 år, 67.2 % hadde mer enn tre år med høyere utdanning, og 4.7 % tilhørte etnisk minoritet.
- Vordende fedres kumulative risiko ble målt med en indeks utviklet i LiN (Helmikstøl et al., 2024). Risikofaktorer inkluderte vanskelige barndomserfaringer, alkoholmisbruk,

psykiske helseutfordringer, stress, lav utdanning, uønsket svangerskap, og tilhørighet til en etnisk minoritet.

- Varm omsorg ble målt da barna var 12 måneder via fedres selvrappport med spørsmål fra Parenting Stress Index (Abidin, 1995) og via elementer fra observasjonsmetoden Early Relational Health Scale (Willis et al., 2022).
- Barnas eksternaliserende og internaliserende vansker ble rapportert av mødrene med Infant-Toddler Social and Emotional Assessment (Carter et al., 2003) da barna var 18 måneder.
- Barn kan uttrykke eksternaliserende vansker som impulsivitet, aggresjon mot jevnaldrende og utfordrende atferd. De kan uttrykke internaliserende vansker som tilbaketrekning, depressive symptomer, angst, separasjonsstress og tilbakeholdenhet.

Varm omsorg er bra i seg selv

I en analyse med stimodell fant vi at økt kumulativ risiko hos fedre i svangerskapet predikerte flere eksternaliserende og internaliserende symptomer hos spedbarn. Fedres varme omsorg hang sammen med færre eksternaliserende symptomer, men ikke færre internaliserende symptomer. Varm omsorg hadde ingen betydning for styrken på koblingen mellom fedres prenatale risiko og babyens vansker. En varm far ser altså ut til å være et gode i seg selv, men varmen beskytter ikke spesielt mot risikoen faren bar med seg før fødselen.

Sammenhengen mellom fedres risikoeksponering i svangerskapet og spedbarns psykiske helse gjenspeiler trolig et komplekst samspill mellom biologiske og interpersonlige prosesser (Stein et al., 2014). Cardenas et al. (2022) foreslår at fedres prenatale risikofaktorer kan påvirke fosteret både direkte (genetisk/epigenetisk) og indirekte, for eksempel ved at fars risiko påvirker mors psykiske helse og stress, som igjen påvirker fosterets utvikling av kapasitet til å håndtere stress (Timmons et al., 2015). Om spedbarnet er mer stress-sensitivt, vil det også kunne utvikle flere psykiske helseproblemer (Jagtap et al., 2023). Risikofaktorer hos far før fødsel vil også kunne være til stede i spedbarnsperioden og dermed påvirke spedbarnets omsorgsmiljø og slik øke risikoen for psykiske helseplager hos babyen.

Fars betydning

Kunnskap om hva som øker eller reduserer risiko for psykiske helseplager i spedbarnsalderen, kan bidra til bedre forebygging og helsehjelp til familier (Lobermeier et al., 2022; Vergunst et al., 2023). Våre funn understreker betydningen av å identifisere og redusere vordende fedres risikofaktorer allerede i svangerskapet, fordi risikofaktorene ser ut til å henge sammen med spedbarns psykiske helse etter fødsel. Tiltak som reduserer negative effekter av risikofaktorer og som fremmer varm omsorgsutøvelse hos fedre, kan fremme god psykisk helse hos spedbarn.

Studien understreker betydningen av å inkludere vordende og nybakte fedre mer i forskning, men også i oppfølging og forebygging rettet mot familier i overgangen til foreldreskapet. Forslag til tiltak kan være screening av vordende fedres risikofaktorer i førstelinjetjenestene, tilbud til fedre med fokus på reduksjon av risiko, samt sensitivisering av omsorgssystemet før fødsel. Å henvise vordende fedre med foreldrerelaterte hjelpebehov, og ikke bare mødre, til for eksempel DPS eller sped- og småbarnspoliklinikker i BUP kan trolig forbedre psykisk helse både hos fedre og spedbarn.

Referanser

- Abidin, R. R. (1995). *Parenting stress index, third edition: Professional manual*. Psychological Assessment Resources.
- Cardenas, S. I., Morris, A. R., Marshall, N., Aviv, E. C., Martínez García, M., Sellery, P. & Saxbe, D. E. (2022). Fathers matter from the start: The role of expectant fathers in child development. *Child Development Perspectives*, 16(1), 54–59. <https://doi.org/10.1111/cdep.12436>
- Carter, A. S., Briggs-Gowan, M. J., Jones, S. M. & Little, T. D. (2003). The Infant–Toddler Social and Emotional Assessment (ITSEA): Factor Structure, Reliability, and Validity. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 31(5), 495–514. <https://doi.org/10.1023/A:1025449031360>
- Clayborne, Z. M., Nilsen, W., Torvik, F. A., Gustavson, K., Bekkhus, M., Gilman, S. E., Khandaker, G. M., Fell, D. B. & Colman, I. (2023). Positive maternal mental health attenuates the associations between prenatal stress and children's internalizing and externalizing symptoms. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 32(9), 1781–1794. <https://doi.org/10.1007/s00787-022-01999-4>
- Fredriksen, E., Von Soest, T., Bekkhus, M., Svendsrud, H., Smith, L., Siqveland, T. S. & Moe, V. (2026). Parental Gender and Adult Attachment Style in the Transition to Parenthood: Implications for Parent–Infant Interaction, Parenting Stress, and Parental Leave Practices. *Journal of Marriage and Family*, 88(1), 145–159. <https://doi.org/10.1111/jomf.70002>
- Hechler, C., Beijers, R., Riksen-Walraven, M. & De Weerth, C. (2019). Prenatal Predictors of Postnatal Quality of Caregiving Behavior in Mothers and Fathers. *Parenting*, 19(1–2), 101–119. <https://doi.org/10.1080/15295192.2019.1556010>
- Helmikstøl, B., Moe, V., Smith, L. & Fredriksen, E. (2024). Multiple Risk in Pregnancy- Prenatal Risk Constellations and Mother-Infant Interactions, Parenting Stress, and Child Externalizing and Internalizing Behaviors: A Prospective Longitudinal Cohort Study from Pregnancy to 18 Months Postpartum. *Research on Child and Adolescent Psychopathology*, 52(3), 399–412. <https://doi.org/10.1007/s10802-023-01145-x>
- Jagtap, A., Jagtap, B., Jagtap, R., Lamture, Y. & Gomase, K. (2023). Effects of Prenatal Stress on Behavior, Cognition, and Psychopathology: A Comprehensive Review. *Cureus*, 15(10). <https://doi.org/10.7759/cureus.47044>
- Lobermeier, M., Staples, A. D., Peterson, C., Huth-Bocks, A. C., Warschausky, S., Taylor, H. G., Brooks, J., Lukomski, A. & Lajiness-O'Neill, R. (2022). Cumulative risk, infant sleep, and infant social-emotional development. *Infant Behavior and Development*, 67, 101713. <https://doi.org/10.1016/j.infbeh.2022.101713>
- Stein, A., Pearson, R. M., Goodman, S. H., Rapa, E., Rahman, A., McCallum, M., Howard, L. M. & Pariante, C. M. (2014). Effects of perinatal mental disorders on the fetus and child. *The Lancet*, 384(9956), 1800–1819. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(14\)61277-0](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(14)61277-0)
- Svendsrud, H., Fredriksen, E., Lund, O., Moe, V., Smith, L., Helmikstøl, B., Oftedal, A. & Bekkhus, M. (2026). Fathers' prenatal risk and infant mental health: The role of caregiving warmth. *Developmental Psychology*. <https://doi.org/10.1037/dev0002191>
- Tien, J., Lewis, G. D., & Liu, J. (2020). Prenatal risk factors for internalizing and externalizing problems in childhood. *World Journal of Pediatrics*, 16(4), 341–355. <https://doi.org/10.1007/s12519-019-00319-2>
- Timmons, A. C., Margolin, G. & Saxbe, D. E. (2015). Physiological linkage in couples and its implications for individual and interpersonal functioning: A literature review. *Journal of Family Psychology*, 29(5), 720–731. <https://doi.org/10.1037/fam0000115>

- Vergunst, F., Commisso, M., Geoffroy, M.-C., Temcheff, C., Poirier, M., Park, J., Vitaro, F., Tremblay, R., Côté, S. & Orri, M. (2023). Association of Childhood Externalizing, Internalizing, and Comorbid Symptoms With Long-term Economic and Social Outcomes. *JAMA Network Open*, 6(1), e2249568. <https://doi.org/10.1001/jamanetworkopen.2022.49568>
- Willis, D. W., Condon, M.-C., Moe, V., Munson, L., Smith, L. & Eddy, J. M. (2022). The context and development of the early relational health screen. *Infant Mental Health Journal*, 43(3), 493–506. <https://doi.org/10.1002/imhj.21986>

